

Het rechtspsychologische deskundigenrapport

Het Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen (NRGD) staat thans open voor rechtspsychologen. Dat was de aanleiding om kritisch te reflecteren op hoe een rechtspsychologisch deskundigenrapport er idealiter uit moet zien. We staan kort stil bij het onderscheid tussen rechtspsychologen en forensisch psychologen en leggen uit waarover een rechtspsycholoog zoal kan rapporteren. Vervolgens presenteren we in de appendix de Richtlijn Rechtspsychologische Rapportages. Zij kwam tot stand op basis van een consensusbijeenkomst van Nederlandse rechtspsychologen, waarbij ook de wetenschappelijke literatuur ter zake werd betrokken. Onze richtlijnen vormen een eerste aanzet. Het is onze hoop dat ze zullen bijdragen aan de kwaliteit en uniformiteit van rechtspsychologische deskundigenrapporten in strafzaken.

Inleiding

In veel strafzaken moet de rechter zijn beslissing vrijwel uitsluitend nemen op basis van de verklaringen van verdachten, getuigen en vermeende slachtoffers. In sommige zaken is de bewijswaarde van die verklaringen niet direct duidelijk, bijvoorbeeld omdat zij elkaar tegen spreken, omdat er aanwijzingen zijn voor fabricatie of omdat er kwestieuze identificatieprocedures zijn uitgevoerd. In dat geval kan de rechter, het Openbaar Ministerie of de verdediging een rechtspsycholoog inschakelen voor deskundig advies. Met behulp van het advies van de rechtspsycholoog kan de rechter tot een veel preciezer oordeel komen over de verklaringen en identificatieprocedures.

Het Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen (NRGD) staat sinds mei 2017 open voor rechtspsychologen.¹ Dat was voor ons de aanleiding om kritisch te reflecteren op de rol van rechtspsychologen in strafzaken en op hoe een rechtspsychologisch deskundigenrapport er idealiter uit moet zien. In dit artikel leggen we eerst kort het onderscheid uit tussen rechtspsychologische en forensisch psychologische rapportages. Vervolgens bespreken we het soort onderwerpen waarover een rechtspsycholoog kan rapporteren. Tot slot presenteren wij de nieuwe *Richtlijn Rechtspsychologische Rapportages*, met een bijbehorende checklist die gebruikt kan worden door deskundigen voor toekomstige rapportages.

Het onderscheid met forensisch psychologen

Het verschil tussen de rechtspsychologie en de forensische psychologie zal niet voor iedereen helder zijn. Toch betreft het twee verschillende deskundigheidsgebieden.² Waar rechtspsychologische rapportages vooral proberen bij te dragen aan bewijskwesties, richten forensisch

psychologen zich met name op het stellen van een psychopathologische diagnose bij de verdachte en het mogelijke verband tussen eventuele psychische stoornissen bij de verdachte en het ten laste gelegde delict.³ Anders gezegd: rechtspsychologen helpen de rechter bij het beantwoorden van de vraag of de verdachte het misdrijf heeft gepleegd (de eerste vraag in artikel 350 Sv), terwijl forensisch psychologen de rechter helpen bij het bepalen van de mate van strafbaarheid en de strafmaat (de derde en vierde vraag in artikel 350 Sv).⁴

Waarover rapporteert een rechtspsycholoog zoal?

De psychologische subdisciplines waarop rechtspsychologen zich in strafzaken kunnen baseren als zij in hun rol van deskundige rapporteren, lopen uiteen van de psychologische functieleer tot de sociale psychologie. Het beoordelingskader van het NRGD maakt onderscheid tussen drie deelgebieden: (1) de validiteit van verklaringen, (2) leugendetectie, en (3) de psychologie van bewijs en bewijsvergarig.⁵ Hieronder schetsen wij kort het soort onderwerpen dat in ieder deelgebied aan bod kan komen.

Rechtspsychologen kunnen inzicht verschaffen in de validiteit van verklaringen van betrokkenen in strafzaken. De validiteit van een verklaring betreft de mate waarin de verklaring overeenkomt met wat daadwerkelijk

* Dr. A. (Annelies) Vredeveldt, onderzoeker rechtspsychologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

** Dr. H.P. (Henry) Otgaar, universitair docent rechtspsychologie aan de Universiteit Maastricht.

*** Prof. dr. H.L.G.J. (Harald) Merckelbach, hoogleraar rechtspsychologie aan de Universiteit Maastricht.

**** Prof. dr. P.J. (Peter) van Koppen, hoogleraar rechtspsychologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam en de Universiteit Maastricht.

1. NRGD-nieuwsbericht (8 mei 2017), 'Aanmelden mogelijk voor Rechtspsychologie'. Geraadpleegd via www.nrgd.nl/actueel/aanmelden-mogelijk-voor-rechtspsychologie.aspx.
2. Zie ook p. 8 van de *Standards Legal Psychology* (NRGD, 2017).
3. NRGD (2017), *Beoordelingskader Forensische Psychiatrie, Forensische Psychologie en Forensische Orthopedagogiek (003.1-003.4)*, versie 4.0, ingangsdatum 1 juli 2016. Geraadpleegd via www.nrgd.nl/binaries/Beoordelingskader%20FPP0%204.0_tcm39-83019.pdf.
4. Dat forensische psychiatrie en psychologie zich vooral richten op de kwestie van toerekenbaarheid, is ook in Europees verband het geval. 'The typical bare bones of criminal psychiatric expertise revolve around the issues of evaluation of the person's responsibility (liability), dangerousness, and risk of recidivism', concludeert Boirot in haar vergelijkende studie. J. Boirot, 'Forensic psychiatry and psychiatrists in criminal justice in Europe: A comparative study of England, Spain, Rumania, Sweden and France', *Penal Issues* mei 2014, p. 1-4.
5. NRGD (2017), *Standards Legal Psychology (009.0)*, versie 1.0, ingangsdatum 1 mei 2017. Geraadpleegd via www.nrgd.nl/binaries/Standards%20Legal%20Psychology_tcm39-258603.pdf.

heeft plaatsgevonden.⁶ Er zijn drie mogelijkheden om iets zinvols te zeggen over verklaringen. Ten eerste kan de kwaliteit van het verhoor worden beoordeeld,⁷ waarbij bijvoorbeeld wordt gelet op de instructies die zijn gegeven voorafgaand aan het verhoor en of er suggestieve vragen zijn gesteld.⁸ Ten tweede kan worden geanalyseerd welke factoren een rol hebben gespeeld bij de waarneming en de herinnering aan het incident waarover wordt verklaard, zoals de verlichting op de plaats delict, de invloed van alcohol, het tijdsverloop en eventuele gesprekken met derden.⁹ Ten derde kan worden onderzocht hoe de verklaringen passen bij verschillende scenario's, waarbij uitsluitend alternatieve scenario's onderzocht worden die steunen op elementen in het dossier.¹⁰ Een alternatief scenario kan bijvoorbeeld zijn dat een verklaring van een aangever over seksueel misbruik wettelijk werd beïnvloed door de sturende wenken van een psychotherapeut.

Een ander onderwerp binnen het rechtspsychologische deskundigheidsgebied is leugendetectie. Rechtspsychologen kunnen bijvoorbeeld tests uitvoeren die informatie verschaffen over of een verdachte, getuige of vermeend slachtoffer bepaalde symptomen fingeert.¹¹ Ze kunnen bovendien beoordelen of de conclusies uit eerder uitgevoerde leugendetectietests, zoals polygraafmetingen of verbale leugendetectiemethoden, berusten op valide wetenschappelijke methoden.¹²

Wellicht het breedste deelgebied in het NRGD-beoordelingskader is de psychologie van bewijs en bewijsvergaring. Daartoe behoort een algehele analyse van het bewijs in een zaak en de manier waarop dat bewijs is verzameld, waarbij bijvoorbeeld wordt geanalyseerd of er sprake is geweest van tunnelvisie of andere cognitieve valkuilen in het opsporingsonderzoek.¹³ Het kan echter ook gaan om een analyse van bepaalde bewijsprocedures in een zaak, zoals de uitvoering en samenstelling van een Oslo-

confrontatie.¹⁴ Bij dit deelgebied betreft de rechtspsycholoog haar¹⁵ expertise uit de literatuur over beslissingen en *biases*.¹⁶

De Richtlijn

Zowel de inhoud als de vorm van rechtspsychologische rapportages kan sterk variëren. Dat neemt niet weg dat er wel desiderata kunnen worden geformuleerd. Op basis van een consensusbespreking hebben wij samen met collega's uit ons vakgebied een aantal elementen geïdentificeerd die wij essentieel achten voor elk rechtspsychologisch rapport.¹⁷ Die elementen worden besproken in de *Richtlijn Rechtspsychologische Rapportages*, die in de appendix in zijn geheel is opgenomen. De Richtlijn is, zoals gezegd, het resultaat van een gedachtewisseling tussen Nederlandse rechtspsychologen en juristen, waarin ook recente wetenschappelijke literatuur over rapportages werd betrokken.¹⁸ Ze bevat een checklist die rechtspsychologen kunnen raadplegen bij het schrijven van hun rapportages. Het is onze hoop dat de Richtlijn bijdraagt aan de kwaliteit en uniformiteit van rechtspsychologische deskundigenrapporten in strafzaken.

We beschouwen deze Richtlijn als een eerste aanzet, niet als een finaal product. Ze is derhalve vatbaar voor amendementen, bij voorkeur op basis van wetenschappelijke argumenten. We zijn voornemens om de praktische bruikbaarheid ervan in toekomstig onderzoek te toetsen. We willen bijvoorbeeld bezien of kennisname van de richtlijnen masterstudenten kan helpen bij het schrijven van een fictief deskundigenrapport. Als dat het geval is, zou dat een eerste aanwijzing zijn voor de bruikbaarheid van de Richtlijn.

6. Voor een beargumenteerde schatting van die validiteit kan de rechtspsycholoog onderzoek doen naar consistentie, accuraatheid en volledigheid van de verklaring. Zie daarover bijvoorbeeld: T. Smeets, I. Candel & H. Merckelbach, 'Accuracy, completeness, and consistency of emotional memories', *American Journal of Psychology* 2004, afl. 4, p. 595-609 en hoofdstukken 24 e.v. in: P.J. van Koppen, J.W. de Keijser, R. Horselenberg & M. Jelicic, *Routes van het recht: Over de rechtspsychologie*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2014.
7. Althans, indien de opnamen van het verhoor beschikbaar en bruikbaar zijn. Zie daarover R. Horselenberg, A. Vredeveldt & P.J. van Koppen, 'Nederlandse politieverhoren in de praktijk', *NJB* 2016/2222.
8. M. Jelicic & H. Merckelbach, 'Getuigenverklaringen en de strafrechter', *EeR* 2009, afl. 2, p. 35-40.
9. *Ibid.*
10. Zie H.F.M. Crombag & W.A. Wagenaar, 'Audite et alteram partem', *Trema* 2000, afl. 23, p. 93-96; E.G.C. Rassin, 'Het bepalen van geloofwaardigheid: De methode van alternatieve scenario's', *De Psycholoog* 2001, afl. 36, p. 348-355; E.G.C. Rassin, 'Het beoordelen van de validiteit van (getuigen)verklaringen met de methode van de alternatieve scenario's; een update', *EeR* 2014, afl. 4, p. 119-123; en P.J. van Koppen, *Overtuigend bewijs: Indammen van rechterlijke dwalingen*, Amsterdam: Nieuw Amsterdam 2011.
11. Een voorbeeld van zo'n test is de SIMS. Zie daarover: M. Jelicic, A. van Impelen & H. Merckelbach, 'The Structured Inventory of Malingered Symptomatology (SIMS): Een update', *Tijdschrift voor Neuropsychologie* 2013, afl. 8, p. 170-178.
12. A. Vrij (2015), 'Verbal lie detection tools: Verbal lie detection tools: Statement Validity Analysis, Reality Monitoring and Scientific Content Analysis', in: P.A. Granhag, A. Vrij, & B. Verschuere (red.), *Detecting deception: current challenges and cognitive approaches*, West Sussex: Wiley-Blackwell 2015; A. Vrij & R.P. Fisher, 'Which lie detection tools are ready for use in the criminal justice system?', *Journal of Applied Research in Memory and Cognition* 2016, afl. 3, p. 302-307; en E.H. Meijer & P.J. van Koppen, 'Lie detectors and the law: The use of the polygraph in Europe', in: D. Canter & R. Žukauskienė (red.), *Psychology and law: Bridging the gap*, Aldershot: Ashgate 2008, p. 31-50.
13. S.D. Charman, M. Kavetski & D.H. Mueller, 'Cognitive bias in the legal system: Police officers evaluate ambiguous evidence in a belief-consistent manner', *Journal of Applied Research in Memory and Cognition* 2017, afl. 2, p. 193-202.
14. P.J. van Koppen & R. Horselenberg, 'Identificatie', in: P.J. van Koppen, J.W. de Keijser, R. Horselenberg & M. Jelicic (red.), *Routes van het recht: Over de rechtspsychologie*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2017, p. 283-334.
15. Om de leesbaarheid te bevorderen duiden we de rechtspsycholoog met 'zij' aan. De lezer dient daar steeds 'hij/zij' te lezen.
16. Zie bijvoorbeeld: I.E. Dror, 'Practical solutions to cognitive and human factor challenges in forensic science', *Forensic Science Policy & Management* 2013, afl. 3/4, p. 105-113; S.M. Kassir, I.E. Dror & J. Kukucka, 'The forensic confirmation bias: Problems, perspectives, and proposed solutions', *Journal of Applied Research in Memory and Cognition* 2013, afl. 1, p. 42-52; en S.O. Lilienfeld & K. Landfield, 'Science and pseudoscience in law enforcement', *Criminal Justice and Behavior* 2008, afl. 10, p. 1215-1230.
17. Consensusbespreking rechtspsychologie, Utrecht 20 februari 2017.
18. Wat die literatuur betreft, gaat het bijvoorbeeld om: J. Goodman-Delahunty & M.K. Dhami, 'A forensic examination of court reports', *Australian Psychologist* 2013, afl. 1, p. 32-40; P.M. Richards, J.A. Geiger & C.M. Tussey, 'The dirty dozen: 12 sources of bias in forensic neuropsychology with ways to mitigate', *Psychological Injury and Law* 2015, afl. 4, p. 265-280; T.M.S. Neal & S.L. Brodsky, 'Forensic psychologists' perception of bias and potential correction strategies in forensic mental health evaluations', *Psychology, Public Policy, and Law* 2016, afl. 1, p. 58-76; G. Young, 'Psychiatric/psychological forensic report writing', *International Journal of Law and Psychiatry* 2016, Part B, p. 214-220; en P.J. van Koppen, 'Het deskundigenbewijs van de rechtspsycholoog', in: P.J. van Koppen, J.W. de Keijser, R. Horselenberg & M. Jelicic (red.), *Routes van het recht: Over de rechtspsychologie*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2017, p. 439-459.

Appendix

Richtlijn Rechtspsychologische Rapportages

Inleiding

Om de kwaliteit van rapportages door rechtspsychologische deskundigen in strafzaken te bevorderen, is onderstaande richtlijn opgesteld. De richtlijn is tot stand gekomen op basis van een bijeenkomst van een tiental deskundigen dat regelmatig rechtspsychologische deskundigenrapporten opstelt of leest. Het betreft hier voornamelijk ervaren Nederlandse rechtspsychologen. Die bijeenkomst werd gefaciliteerd door het Nederlands Register Gerechtelijk Deskundigen (NRGD). Na de bijeenkomst werd naar aanleiding van de conceptrichtlijn ook nog schriftelijk commentaar gegeven door een aantal andere ervaren Nederlandse rechtspsychologen en het College gerechtelijk deskundigen.¹⁹

Een gedegen rechtspsychologisch rapport dient een duidelijk geschreven analyse te bevatten die wordt ondersteund door wetenschappelijke referenties van toepassing op de zaak in kwestie. In dit document wordt eerst per onderdeel van het rechtspsychologische rapport besproken welke overwegingen ten grondslag lagen aan de totstandkoming van de richtlijn. Daarna volgt een checklist die rechtspsychologisch deskundigen kunnen gebruiken als handvat bij het schrijven van hun rapport. De checklist is nadrukkelijk bedoeld als een *richtlijn*, niet als een bindend voorschrift.

Opdracht

Het rechtspsychologische rapport start normaal gesproken met een weergave van de inhoud van de opdracht die aan de deskundige is voorgelegd en door wie de opdracht is gegeven. Als de opdracht niet geheel duidelijk is voor de deskundige, is het belangrijk dat zij²⁰ contact opneemt met de opdrachtgever om de opdracht en gestelde vragen te verduidelijken en eventueel te herformuleren. Als de opdrachtgever een vraag heeft gesteld die de deskundige niet kan beantwoorden, beargumenteert de deskundige in het rapport waarom zij die vraag niet kan beantwoorden. In het rapport noteert de deskundige dus wat de originele opdracht en gestelde vraag/vragen waren, op welke manier ze de opdracht heeft geïnterpreteerd en welke vragen onbeantwoordbaar waren en waarom.²¹

Alle communicatie met de opdrachtgever over de zaak dient te worden vastgelegd in het rapport. Die communicatie kan bijvoorbeeld per e-mail of telefonisch zijn verlopen. Juist als de inhoud van die communicatie niet direct relevant lijkt voor de beantwoording van de gestelde vragen, is het belangrijk dat de deskundige vastlegt welke informatie zij precies heeft ontvangen. Als de deskundige bijvoorbeeld de opdracht krijgt om de kwaliteit van een Oslo-confrontatie te beoordelen en terloops door de opdrachtgever wordt geïnformeerd over het

andere bewijs dat tegen de verdachte is gevonden, dan kan deze irrelevante contextinformatie haar oordeel beïnvloeden.²² Dergelijke beïnvloeding kan vaak niet geheel worden vermeden, maar het rapport dient ten minste melding te maken van verkregen informatie die het oordeel van de deskundige kan hebben beïnvloed.

Bronnen

Het rapport dient een overzicht te bevatten van alle bronnen die de deskundige heeft ontvangen van de opdrachtgever of andere partijen. Als de deskundige niet alle ontvangen documenten heeft geraadpleegd voor haar rapport, kan een onderscheid worden gemaakt tussen geraadpleegde en niet-geraadpleegde bronnen.²³ De deskundige dient een proactieve houding aan te nemen ten opzichte van de ontvangen documenten. Als de deskundige vindt dat er relevante documenten ontbreken, neemt zij contact op met de opdrachtgever om te informeren of die documenten beschikbaar zijn. Als de opdrachtgever weigert om cruciale documenten te verstrekken, kan de deskundige de opdracht alsnog weigeren. Dat zou bijvoorbeeld aan de orde kunnen zijn als er wel geluids- of video-opnamen zijn gemaakt van een verhoor, maar die opnamen niet aan de deskundige worden verstrekt. Als bepaalde documenten ontbreken die wel relevant maar niet noodzakelijk zijn voor de analyse, noteert de deskundige dat in het rapport. Daarbij kan de deskundige toelichten op welke manier die omissies haar conclusies mogelijk beperken.

Expertise

In het rapport licht de deskundige toe waarom zij deskundig is op het onderwerp waarover de opdracht handelt. Zij kan bijvoorbeeld verwijzen naar relevante wetenschappelijke publicaties of eerdere rapportages in vergelijkbare zaken. Ook kan de deskundige een biografie of curriculum vitae bij het rapport voegen. Tot slot is het belangrijk dat de deskundige meldt dat zij zich aan de Gedragscode van het NRGD houdt en of zij geregistreerd staat in het NRGD.²⁴

Context

Voordat de aanpak en analyse worden beschreven, is het nuttig om de context van het verhaal te schetsen. Daarin wordt kort uitgelegd waar de zaak over gaat, wie de relevante personen zijn en wanneer eventuele verhoren of andere procedures, zoals een Oslo-confrontatie, hebben plaatsgevonden.

Aanpak en analyse

Het is belangrijk dat de deskundige helder uitlegt welke aanpak of methode zij heeft gebruikt. Die uitleg kan in een separate paragraaf voorafgaand aan de analyse van de zaak worden gepresenteerd, of worden opgenomen in de analyse van de zaak. Zowel de aanpak als de analy-

19. De volgende rechtspsychologen en juristen hebben bijgedragen aan deze richtlijn: Annelies Vredevelde, Henry Otgaar, Harald Merckelbach, Marko Jelicic, Peter van Koppen, Gezinus Wolters, Marijke Malsch, Melanie Sauerland, Linsey Raymaekers en Jannie van der Sleen.

20. Om de leesbaarheid te bevorderen zal in dit document de deskundige met 'zij' worden aangeduid. De lezer dient daar steeds 'hij/zij' te lezen.

21. Over de problemen die zich daarbij kunnen voordoen, zie: W.A. Wagenaar, 'De vraag aan de deskundige', in: R. Bullens (red.), *Getuige-deskundige in zedenzaken*, Leiden: DSWO Press 1998, p. 47-59.

22. Zie daarover bijvoorbeeld H. Merckelbach, 'Deskundigen in het traject naar herziening', *NJB* 2016/1232.

23. Bij rapporten over de betrouwbaarheid van verklaringen zou het bijvoorbeeld onnodig zijn om sectierapporten van een slachtoffer te raadplegen.

24. De Gedragscode kan worden gevonden op: <http://wetten.overheid.nl/BWBR0037418/2016-01-01>.

se zelf dient te worden verankerd in de wetenschappelijke literatuur.

In de meeste gevallen zal de deskundige analyseren hoe het bewijs past in verschillende scenario's of hypothesen. Vaak begint de deskundige met twee hoofdsenario's, bijvoorbeeld het scenario dat de verklaringen van een kind authentiek zijn (hypothese 1) en het scenario dat de verklaringen zijn gefabriceerd (hypothese 2). Gaandeweg de analyse kunnen daar nog andere scenario's bij komen, bijvoorbeeld dat het misbruik heeft plaatsgevonden maar werd gepleegd door een andere dader. Het gebruik van zulke scenario's wapent een deskundige tegen allerlei cognitieve valkuilen zoals de affiliatie-bias.²⁵ Zo kan een advocaat via de eerdergenoemde irrelevante contextinformatie, zoals vertellen dat het vermeende slachtoffer vaak liegt, de deskundige onbewust beïnvloeden.

Naast hoofdsenario's spelen doorgaans allerlei lokale subscenario's een rol. Zo zou de deskundige die de kwaliteit van een Oslo-confrontatie beoordeelt, een onderscheid kunnen maken tussen twee lokale scenario's. Het eerste scenario zou kunnen zijn dat de getuige de verdachte heeft herkend op basis van zijn herinnering aan het incident. Het tweede scenario zou kunnen zijn dat de getuige de verdachte aanwees in de Oslo-confrontatie omdat hij de enige persoon was die aan de beschrijving van de dader voldeed.

Ook beschrijft de deskundige de specifieke methoden die zij heeft toegepast. Als zij bijvoorbeeld een psychologische test heeft afgenomen, legt zij uit waarom die test nuttig is voor het beantwoorden van de gestelde vraag, wat de uitkomst en bijbehorende interpretatie van de test is en wat de reikwijdte en beperkingen van de testinterpretatie zijn. Ook kan zij in een bijlage meer informatie bijvoegen over de psychometrische specificaties, de duur van het testonderzoek, de beoordeling door de Commissie Testaangelegenheden Nederland (COTAN) en andere relevante gegevens over de test.

De deskundige kan ook beschrijven welke maatregelen zij heeft genomen om zich tegen cognitieve valkuilen te wapenen. Het wordt bijvoorbeeld aangeraden om een conceptversie van het rapport kritisch te laten toetsen door een ter zake kundige collega. Die collega dient te letten op zowel de inhoud als de leesbaarheid van het rapport. Op die manier kunnen eventuele blinde vlekken, problematische redeneringen of partijdige tendensen worden geïdentificeerd. Indien meer personen aan een rapport hebben gewerkt, is het aanbevelenswaardig om te specificeren wie aan welk onderdeel van het onderzoek en van het rapport heeft meegewerkt.

Conclusie

De conclusie kan al voor de presentatie van de context, aanpak en analyse worden gegeven, maar kan ook aan het eind van het rapport worden opgenomen. Als de conclusie in het midden van het rapport wordt gegeven, bijvoorbeeld tussen de kopjes Expertise en Context, is het verstandig om aan het eind van het rapport in ieder

geval nog eens een samenvatting te geven van de belangrijkste punten van de analyse.²⁶

In de conclusie beschrijft de deskundige de resultaten van haar analyse. Ze vat de belangrijkste punten van de analyse samen en legt uit hoe het bewijs past in de onderzochte scenario's. De deskundige oordeelt niet over de vraag of de verdachte zich schuldig heeft gemaakt aan de ten laste gelegde feiten; die vraag moet immers aan de rechter worden gelaten. De deskundige kan op basis van haar analyse wel een oordeel vellen over de mate waarin haar bevindingen passen bij de verschillende scenario's en die scenario's meer of minder waarschijnlijk maken dan andere scenario's.

Aan het eind van de conclusie geeft de deskundige nogmaals de vragen weer die haar zijn voorgelegd door de opdrachtgever, nu met de daarbij behorende antwoorden.

Obiter Dictum

Als de deskundige gaandeweg haar analyse iets opvalt wat niet tot de opdracht, maar wel tot haar deskundigheidsgebied behoort, kan zij dat aan het eind van het rapport onder de aandacht brengen. Als de deskundige bijvoorbeeld wordt gevraagd om de kwaliteit van een Oslo-confrontatie te beoordelen, maar zij komt er bij het lezen van het dossier achter dat een verdachte of getuige op een zeer suggestieve manier is verhoord, dan wordt aangeraden dat zij dat meldt in haar rapport. Dat geeft de rechter, de verdediging of het Openbaar Ministerie de gelegenheid om die observatie nader te onderzoeken.

Literatuur

De deskundige dient haar analyses te verankeren in de wetenschappelijke literatuur. Literatuurverwijzingen kunnen worden opgenomen in voetnoten in de tekst, of in een aparte paragraaf aan het eind van het rapport.

Bijlage

In de bijlage wordt alle relevante informatie bijgevoegd die niet in de lopende tekst hoeft te worden beschreven, zoals het cv van de deskundige en de specificaties van uitgevoerde tests.

Checklist

* Aanbevelingen gemarkeerd met een asterisk gelden alleen indien van toepassing

Opdracht

- Noteer de opdracht zoals voorgelegd aan de deskundige
- Leg alle communicatie met opdrachtgever over de zaak vast
- Vraag de opdrachtgever hoe bepaalde vragen dienen te worden geïnterpreteerd*
- Herformuleer (delen van) de opdracht naar beantwoordbare vragen*
- Licht toe waarom bepaalde vragen niet kunnen worden beantwoord*

25. Zie bijvoorbeeld H. Otgaar, C. de Rooter, M.L. Howe, L. Hoetmer & P. van Reekum, 'A case concerning children's false memories of abuse: Recommendations regarding expert witness work', *Psychiatry, Psychology, and Law* 2017, afl. 3.

26. Dat heeft te maken met de zogenaamde *primacy*- en *recency*-effecten in het geheugen: zowel informatie die aan het begin wordt gepresenteerd als informatie die aan het eind wordt gepresenteerd, wordt beter onthouden dan informatie die in het midden wordt gepresenteerd. Zie daarover ook J. Goodman-Delahunty & M.K. Dhimi, 'A forensic examination of court reports', *Australian Psychologist* 2013, afl. 1, p. 32-40.

- Licht toe wanneer een bepaalde vraag is doorverwezen naar een andere deskundige*

Bronnen

- Stel een overzicht op van ontvangen documenten
- Maak onderscheid tussen geraadpleegde en niet-geraadpleegde documenten*
- Vraag opdrachtgever om ontbrekende documenten die relevant zijn voor de analyse*
- Noteer welke relevante documenten niet beschikbaar waren*

Expertise

- Licht deskundigheid met betrekking tot de voorgelegde opdracht toe
- Voeg biografie of cv bij in bijlage
- Bevestig handelen conform de Gedragscode van het NRGD
- Vermeld mogelijke registratie bij het NRGD

Context

- Vertel kort waar de zaak over gaat
- Introduceer verdachten, slachtoffers, getuigen en andere relevante personen
- Bespreek wanneer verhoren en andere procedures hebben plaatsgevonden

Aanpak en analyse

- Verwijs naar relevante wetenschappelijke literatuur
- Leg uit welke aanpak is gebruikt voor de analyse, zoals de scenariomethode
- Beschrijf de analyse van de zaak
- Bespreek de achtergrond, relevantie, uitkomst, interpretatie en beperkingen van uitgevoerde tests*
- Vermeld collegiale toetsing van conceptrapport*

Conclusie

- Vat belangrijkste punten van de analyse samen
- Analyseer hoe het bewijs in verschillende scenario's past
- Beantwoord expliciet de vragen van de opdrachtgever

Obiter Dictum

- Bespreek belangrijke observaties die niet tot de opdracht behoren*

Literatuur

- Verwijs naar wetenschappelijke bronnen

Bijlage

- Cv of biografie deskundige
- Gedetailleerde informatie over uitgevoerde tests*
- Andere relevante documenten die niet tot de lopende tekst behoren*